

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[a]e Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

26. An Decima derogari aut tolli ex toto vel ex parte possit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

in ca. Cum Apostolica de Decimis, Couarruias lib. 1. Variarum resolutionum. cap. 17. num. 5. Cum enim sit communi iure interdictum, sola Episcopi auctoritate fieri nequit. Olim tamen ante huiusmodi Lateranense Concilium, sola Episcopi auctoritate decimæ laicis benè de Ecclesia meritis in feudum, siue emphyteusim perpetuam dari solebant: quare si quis laicus decimas in feudum perpetuum acceptas ante dictum Concilium obtineat, tutò possidet.

Decimo tertio queritur, An decimas, in feudum perpetuum ante Lateranense Concilium acceptas, tuta conscientia laicus Episcopi concessu in alium transferat? Respondeo: Aut eas transfert in aliquam Ecclesiam, Monasterium Religiosum, uel locum, idque tutò facit, ut constat, ex cap. Cum Apostolica. De ijs que sunt à Prelatis: Aut transfert in alium laicum, & sunt duæ opiniones, vna eorum, qui absolute & simpliciter fieri posse negant solo Episcopi consensu & auctoritate, que fuit sententia Abbatis in cap. Prohibemus de Decimis. Vbi ait, sit in eo capite Doctores sentire. sic enim censet Hostiensis in cap. Cum Apostolica De ijs que sunt à Prelatis, Archidiaconus, Ioann. Monachus in cap. 2. de Decimis in sexto eo in primis argumento, quod in ca. Prohibemus de Decimis, vniuersum decernitur, ne laici decimas in alios laicos possint aliquo modo trās ferre. Deinde si Laicus decimas sibi in feudum perpetuum datas habens, sine legitima prole & hærede decedat, decimæ ipso iure ad Ecclesiam reuertuntur, ergo in alium iure transferri nequeunt. Altera est sententia, id tutò fieri posse Episcopi auctoritate, quam sententiam Glossa, Cardinalis in cap. Prohibemus, Ioann. Andreas in cap. 1. de Prescrip. in sexto, & in cap. Super quibusdam de verbo. significa. Syluest. Decima. questio. 10. probauere, eam confirmantes primum ex cap. Prohibemus nuper allato, vbi generaliter non prohibetur, ne laici decimas in alios laicos transferant, sed ne laici decimas cum animarum suarum periculo detinentes, in alios laicos transmittant: quod Decretum habet locum in laicis, decimas facto, non iure possidentibus: qui si, dum viuunt, decimas Ecclesie non restituant, saltem cum decedunt, iussu Pontificis debent Ecclesie decimas reddere, ut saltem eos sui peccati mortis tempore poeniteat. At verò laicus qui ante Concilium Lateranense decimas in feudum accepit, iure illas, non solum facto possidet Certè prima sententia videtur verior. Etenim quamuis laicus iure feudi decimas possideat, nequit in alium laicum transmittere, etiam Episcopi auctoritate: nam transferri non possunt, nisi in feudum denuo dentur: at eas in feudum dare, Concilium Lateranense prohibuit, nisi dixeris, nõ vetuisse, ne solite dari dentur more solito: sed ne dentur, quæ alioqui dari minimè solebant. Sed Concilium generatim præcipit, ne dentur.

Decimo quarto queritur, An Episcopi auctoritate possint decimæ, laico ad breue tempus concedi, locari, vel vendi iusta aliqua de causa? Respondeo ex communi omnium sententia, posse, Nam in Clem. 1. de Rebus Eccles. non alienan. dicitur, posse res Ecclesie ad modicum tempus alienari. Sciendum autem est, iure communi modicum tempus haberi, quod est intra decennium: vnde de-

cimæ iure communi tutò possent laico concedi intra decennium. Sed vbi est vsu recepta Constitutio Pauli II. que incipit *Ambitiosa de Rebus Eccles. non alien.* decimæ laico auctoritate Episcopi ultra triennium locari non possunt. Sed questio est An iure communi Episcopus laico decimas dare possit iusta ex causa, vel eas locare, vel vendere ad vitam ipsius laici? Id concedit Glossa in cap. Quamuis de Decimis, ea ratione confirmans, quod vita hominis cum sit dubia & incerta, potest esse breuissima: proinde tanquam modicum tempus habetur. Cum item decima ad vitam laici conferatur, non videtur in perpetuum dari, quippe que ad hæredes transmitti nõ possit. Sed verius est, quod tradit Abbas, in eo cap. Quamuis, id Episcopo non licere facere: quod enim ad vitam vnus datur, nõ dicitur ad modicum tempus dari, cum vita hominis ad multos annos produci queat.

Caput XXVI.

An decima denegari aut tolli ex toto vel ex parte possit.

PRIMO queritur, Quot modis Decima tolli queat, ita ut Clericis, siue Ecclesijs solui non debeat. Respondeo, multis modis, nimirum consuetudine, prescriptione, compensatione, transactione, exemptione, siue priuilegio Romani Pontificis. Rebuff. tract. de Decimis questio. 13. num. 13. & sequentibus.

Secundò queritur, An consuetudine Decima tolli possit ex toto vel ex parte? Respondeo, inter Iuris Canonici Doctores, cū sentiant decimam diuino iure deberi, varias esse sententias. Quidam enim asserunt, decimam prædialem nulla consuetudine tolli posse ex toto, vel ex parte, cum diuini iuris sit: personalem verò posse consuetudine ex parte, vel ex toto denegari, quoniam Canonico tantum iure perfoluitur. Hanc sententiam tenent Hostiensis, Archidiaconus, Cardinalis, Paulus Parisius, Felinus, & alij plerique, quos refert Couarruias lib. 1. Variarum resolutionum. cap. 17. numer. 8. & eam testatur Rochus Curtius, quem citat ibidem Couarruias, esse communem inter Canonici iuris interpretes. Alij verò vniuersim docent, nullam decimam prædialem, vel personalem tolli consuetudine posse siue ex toto, siue ex parte. propterea quod sit vtraque iuris diuini, non Canonici. Sic Innocentius, Glossa, & alij iuniores in ca. In quibusdam, de Decimis. Sunt qui dicant, Decimam siue prædialem, siue personalem ex toto auferri, vel denegari non posse, benè tamè ex parte: quod idem est, ac si dicant, fieri consuetudine posse, ut pars minor soluat, nempe duodecima, vigesima, vel trigesima: quod non obscure Sancti Thomas significat, secunda secunda questione 87. articulo primo, & Quodlib. secundo articulo octauo, Turrecrem. in cap. Reuertimini 16. questione prima, in septimo questione, & idem multi alij Theologi tradidit. Omnes iuris Pontificij Doctores hac questione sunt admodum implicati, cum sentiant illi, decimam iuris esse diuini: at contra ius diuinum Consuetudo non valet: Et tamen ex altera parte vident in multis prouincijs Christianorum decimas Clericis vel Ecclesijs non solui: nec enim

in Italia, nec in Græcia soluuntur, nec olim soluuntur. Vnde Antonius Butrius in cap. Parochia. nos de Decimis scribit; Nescio quid dicam, nisi quod omnes damnantur non soluendo.

Atamen tanquam firmum fundamentum factum est quod supra posuimus, Decimam quidem, ut est pars fructuum necessaria ad victum Clericorum, diuina & spiritualia bona ministrantium, item ut est merces laboris ipsorum, insuper, ut est aliquid quod Deo offerimus, ut ipsam agnoscamus tanquam summum rerum omnium dominum, iuris naturalis & diuini esse; ut verò est certa & definita pars fructuum, videlicet decima, & non maior, aut minor, non esse iuris diuini, vel naturalis, sed Canonici. Ac propterea quemadmodum contra quodlibet ius aliud Canonicum, vel civile consuetudo magnam vim ac robur habet: sic etiam contra ius Decimarum, quod rectè Couarruias & Turcremata *locus supra citatus* Theologorum sententiam fecuti, annotarunt. Et in primis dubitandum non est, quin decima consuetudine in totum tolli queat, si re alia maiori, vel aequali compensetur: nam cetera debita etiam iusta, alterius rei compensatione soluuntur. Deinde certum est, ius ipsum Decimarum, quatenus est naturale, vel diuinum, consuetudine nec ex toto, nec ex parte tolli posse, quatenus vero est canonicum posse. Ut merito Sancti Thomas *secunda secunda, question. 87. articulo. 1.* dixerit, potuisse Ecclesiam decernere, ut pars minor, loco decimæ solueretur. Certum quoque est, potuisse Ecclesiam suo iuri cedere, nimirum decimas non petendo, uti eas laicis remitteret quamuis non potuerit ius diuinum relaxare, quo Deo aliquid offerimus, ut agnoscamus supremum eius dominium in res omnes, quod ius diuinum seruamus, si aliquid etiam si decima sit minus, offerimus. Nam decima est instituta ad clericorum victum, & ceteros vitæ vsus necessarios: potuerunt igitur Ecclesie & Clerici sibi aliunde alimenta, & ceteros vsus vitæ necessarios conquirere, & laicis decimam condonare. Hinc peripicuum est, quam vim consuetudo in decimis habeat. Quemadmodum enim Pontifex potest decimam remittere, si aliunde Clericis suppetant bona, ex quibus commodè sustententur, sic & Consuetudo.

Ex his multa colliguntur. In primis, ubi consuetudo recepta est, & prescripta legitime, ut decima non soluatur, solui non debere; tamen si à Clericis petatur: standum enim est consuetudini receptæ, quæ legis vim habet. Hinc etiam exiit, ut si ex quibusdam fructibus, & bonis non soleat decima solui, ea minimè debeatur: in multis enim locis solui non solet ex minutis rebus, ut ex feno, herbis, oleribus, & alijs fructibus plerisque. Valet etiam consuetudo, ubi non integrè decima soluitur, sed minor, nempe vigesima, trigesima, & quinquagesima. Consuetudo itidè ea valet qua nulla decima soluitur, sed aliquid aliud, quod est in locum ipsius subrogatum. **QVÆRES** vnde factum sit, ut in quibusdam prouincijs nulla decima soluatur? **R**espondeo, ex diuersis causis id potuisse fieri. Aut enim olim Pontifices Romani sponte sua, & voluntate remiserunt decimas: quia laici certa quædam bona assignarunt ad Ec-

clesiarum & Clericorum vsus & alimenta; quod ego quidem factum existimo in Italia: Aut Romanus Pontifex decimas Regibus, Principibus, & alijs primarijs viris optimè de Ecclesia meritis attribuit, ea lege, ut dotarent Ecclesias, & necessaria vitæ subsidia Clericis præberent: ac ita concessæ sunt Hispaniarum Regi decimæ, quæ in certis suæ ditionis prouincijs colliguntur. Tales etiam decimæ sunt quibusdam Religiosorum Ordinibus attributæ. Ex quibus tamen decimis tractatæ sunt certæ portiones, & Ecclesiastica quædam Beneficia constituta, vnde sustententur Clerici, qui ex ipsis Ordinibus ad Ecclesiarum præfecturam & gubernationem deliguntur, aut certè Ecclesiarum Antistites expresso vel tacito Romanorum Pontificum, vel totius Ecclesie consensu, suo iure omnino cesserunt, laicos à decimis soluendis liberantes, & ita factum esse reor in Orientis Ecclesijs, in quibus decima non soluuntur: fortassis enim eius regionis Episcopi Paulum sunt imitati, qui noluit Corinthios adigere ad decimam soluendam, vel quippiam aliud vitæ vsibus necessarium suppeditandum, ne quemquæ eorum grauaret, sed suarum, ut ipse testatur, manuum labore, victum sibi quaritabat. Nisi fortè dixeris, decimas Ecclesiarum Orientis Saracenos & Turcas, aliosque Tyrannos per vim rapuisse, ac sibi usurpasse. Illud potius verisimilius videtur, eiusmodi Ecclesias à multis annis petere decimas non consueuisse.

Ex his etiam facile colligi potest, non esse continuo damnandum, si quis laicus vsu & consuetudine se exemptum à soluendis decimis cõtendat, cum probat diuturno vsu eas se nunquam soluisse. Deinde multo minus esse dubitandum de quibusdam alijs consuetudinibus. Valet itaque consuetudo, qua Clerici rectores Ecclesiarum ex prædijs etiam patrimonialibus decimam sibi retinent: ea item consuetudo, qua laici sibi decimam personalem non soluunt: nec non ea, ut decima vni Parochiæ iure debita alteri Parochiæ soluatur, *cap. Ad Apostolica, & cap. Cum contingat, & cap. Quoniam, de Decimis*: illa itidem cõsuetudo, ut decimæ ne deferantur in Clericorum horrea; sed ut soluuntur in area, agro, vel domo; dummodo Collector decimæ admoneatur. Rata demum, & firma est etiam Consuetudo alicubi, id est, ut dicitur, apud Venetos recepta, uti personalis decima non soluatur, nisi ad finem & exitum vitæ: nam sicut Ecclesia dampnum pati, sic etiam lucrifacere potest: eo quod ad finem vitæ quisque sicut pauperior; sic etiam locupletior esse poterit. Valet etiam Consuetudo pari ratione, ut personalis decima non nisi ad exitum anni soluatur. Ea quoque vim habet, ut Colonis certas mensuras quotannis soluat Ecclesie, siue nihil ex agro, siue multum collegerit: quia Ecclesia & dampnum & lucrum habere potest.

Tertio quaritur, An vim vllam habeant statuta Ciuitatum, Constitutiones & leges Regum & Principum, quibus prohibent decimas à laicis exigi, quæ per consuetudinem solui non solent. Tria hic quaruntur: primum est, An æquum sit & rationi consentaneum, ut nõ exigantur decimæ, quæ per longam consuetudinem solui non solent. Secundum est, An valeant statuta, leges, edicta lai-

1. Cor. 9.

2. Thessal. vltim. & Act. 20.

corum, quibus vetant, ne hæ decimæ exigantur à laicis. Tertium est, An apud ciuilia laicorum prætoria iure tractari queat causa de decimis nõ exigendis à laicis, quas de more non soluebant. De primo, videtur æquum esse, vt huiusmodi decimæ minimè exigantur: quia Canones, leges, & iura voluerunt, vt consuetudines moribus vtentium receptæ seruentur: atqui ea consuetudo corruptela non est, cum non repugnet iuri naturali, aut diuino: ergo seruari iure potest. De secundo, Couarruu. in Prælii. quæstionibus capit. 35. numer. 2. versicul. 4. libri 1. varia. resol. capit. 37. numer. 8. versicul. 9. Gallos lectus, censet, quæ dixi statuta, leges, & edicta laicorum valere, & cum iure ipso congruere, quia solum præcipiunt, vt consuetudo recepta seruetur. Alij verò, quibus ego magis assentior, vt superius dixi, docent, hæc nullam vim habere, nisi fiant priuilegio Romani Pontificis, vel consensu expresso, aut eius auctoritate confirmetur. Quoniam de decimarum iure, cum sit spirituale, nihil laici statuere possunt. At dices, solum præcipere laicos, vt consuetudo recepta seruetur, & omnia iura constituunt, vt approbatæ consuetudines vim legis habeant. Respondeo, argumento tantum concludi, æquum esse, ne talis consuetudo violetur: sed præcipere, ne contra eam Clerici faciant, laicorum nõ est, sed Ecclesiasticorum iudicium, videlicet, Episcoporum, & Romani Pontificis.

De tertio idem Couarruias loco citato dicit, eiusmodi causam iure discuti apud tribunalia ciuilia laicorum: quia solum causa tractatur, vt consuetudinem receptam Clerici seruent. Sed reuera, vt superius ostendi, iure tractari nequit apud laicos iudices nisi priuilegio, vel consensu Romani Pontificis: quia causa est spiritualis, videlicet, de iure Decimarum.

Quartò quæritur, An Decima præscriptione ex toto, vel ex parte tolli queat? Hæc controuersia ex superiori quæstione non difficili sanè negotio dissoluitur: quare sicut ea quæstio iuris Pontificij consultis negocij plurimum facessit, sic etiam hæc. Præscriptio enim & consuetudo inter se maximè conueniunt: hoc solo discrepant, quod per Consuetudinem, ius communitati, non priuatis acquiritur; Præscriptione verò ius & dominium priuatis acquiritur. Cum igitur Canonici iuris interpretes communiter asserant, consuetudine decimas, præsertim prædiales tolli non posse, defendunt quoque præscriptione auferri nequire.

Cæterum aliter dicendum est, & in primis scire oportet, non idem esse, laicos præscriptione liberari à decimis soluendis, quod, Præscriptione sibi decimas acquirere: nam certum est, non posse sibi laicos vlla præscriptione decimas vendicare, hoc est, ius nullum acquirere, vt sibi decimæ soluatur: hoc enim ius est spirituale, & Ecclesiasticum, ac proinde in laicos cadere nulla ratione potest, nisi nomine, auctoritate & consensu Romani Pontificis: quod verò laici liberi sint, & immunes à decimis Ecclesie soluendis, sicut consuetudine fieri potest, sicut etiam præscriptione, eo quod potestate, & auctoritate pares sint consuetudo, & Præscriptio. Atque hæc est Theologorum opinio, quam etiam est Couarruias ample-

xus. Et quicquid hac de re Iuris Canonici periti dubitauerint, vniuersi tamen sentiunt, vnam Ecclesiam contra aliam, & vnum Clericum contra alium, posse sibi præscriptione, ius decimarum acquirere: quia, inquit, tamen decima iure diuino Clericis, & Ecclesijs debeatur, iure tamen humano potius vni, quam alteri debetur, ac soluitur; quia Parochias non ius diuinum, sed humanum distinxit atque diuisit. Dummodo item decima Clericis, & Ecclesijs soluatur, minimum interest, eas vnusue Parochus, an alius acquirat.

Quintò quæritur, An transactione, vel compositione, vt iura loquuntur, tolli decima possit? Sciendum, inter Compositionem, & Transactionem hoc interesse, quod Compositio, est gratis, & liberaliter facta conuentio, & fieri solet inter amicos: Transactio verò, est de re dubia, & lite incerta, aliquo dato, vel retento, pactio. leg. ff. de transactionibus. Vnum tamen sæpius pro altero ponitur. c. Veniens de Transactionibus.

Quæstio in præsentem est, An compositione, Transactione uel decima tolli queat? In eo omnes conueniunt, compositionem valere inter Clericos liberaliter factam, vt vni, non alteri decima soluatur. capit. statim, de Transactione. & capit. Dilecti de Decimis. Et hæc Compositio si Episcopi auctoritate fiat, ad successores quoque transmittitur: si verò priuata solummodo auctoritate, tunc contrahentes soli, non successores eorum obligantur.

Deinde, compositio, Episcopi auctoritate fieri nequit, qua laicus, decima Ecclesijs, vel Clericis non soluat: bene tamen auctoritate Romani Pontificis iusta, & legitima de causa. Hoc quidam iuris Canonici doctores dissentunt: sed immeritò, cum decima iuris diuini non sit, vt ipsi putarunt, & nos supra eorum opinionem consultant, ostensum reliquimus, Valet itidem Compositio, vt laicus non soluatur integram decimam, sed minorem vt potè vigesimam, trigessimam &c. At non sufficit in hoc sola Episcopi auctoritas, nisi Romani Pontificis consensus accedat. Nam cum decima ex toto, vel ex parte remittitur, ius commune relaxatur, quod præcipit integram decimam solum, vt superius ostendi. Valet item Compositio, vt laicus non soluatur decimam ex certis quibusdam fructibus, aut bonis, modo hæc auctoritate Romani Pontificis: siquidem hæc etiam in parte ius commune remittitur. Rata nihilominus, & firma est Compositio, qua in auctoritate Episcopi, vt decima soluatur quidem Clericis, vel Ecclesie integra; sed certo loco, & tempore: nimirum in area, vel agro, vel domo: item vt post certos dies à collectis fructibus: tum etiam, ne soluatur decima, antequam petatur à Clericis. Insuper, vt non soluatur decima nisi ad finem vite.

Sextò quæritur, An Priuilegio Pontificis decima tolli possit? Animaduertendum, hic tria in dubium vocari: primum, An auctoritate Romani Pontificis decima in totum tolli queat? Deinde, An priuilegio Pontificis fieri possit, vt decima Monasterio, vel pio alicui Collegio, aut seminario Clericorum soluatur? Postremò, An priuilegio

privilegio Pontificio possit aliquis fieri immunis, & liber à decima soluenda. Notandum itidem est, Religiosorum Ordinibus inter cetera privilegia, hoc etiam concessisse Pontifices, ut sint à decima per soluenda exempti. Vnde in Privilegijs quibusdam sic habetur: De Domibus, Monasterijs, & Collegijs, & eorum prædijs, hortis & alijs locis quæ habere possumus: aut de ijs, quæ pro eisdem emendis, nobis pro tempore legari aut donari contigerit, & denique de alijs bonis, per ordinem siue Religionem nostram possessis, & obtentis, non tenemur soluere aliquam decimam, etiam Papalem, seu Canonicam portionem exhibere; nec ad præstationem procuratorum, aut exactorum, collectarum, vel provisionum quarumcumque: nec ad id etiam per litteras Apostolicas compelli, nisi eiusmodi litteræ de hoc indulto de verbo ad verbum, ac de ordine nostro fecerint mentionem. Item aliqui Romani Pontifices solent Religiosorum, siue Monachorum Ordinibus Privilegium concedere, quo ipsos eximunt, & eorum prædia à quibusvis decimis etiam Papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & alijs fructuum partibus subsidij, etiam charitatiuis, & alijs Ordinarijs oneribus, etiam pro expeditione contra Infideles, defensione patriæ, & alijs quomodolibet, etiam ad Imperatoris, & inferiorum Principum instantiam impositis. Et quamvis in ipsa impositione caueatur, ut nulla profus exemptio cuiquam aduersus illa suffragetur. Et solent derogare Constitutioni quæ incipit: Nuper, de Decimis, ubi constitutum est, ut Cistercienses Monachi ex fructibus prædiorum, quæ acquisierant post Concilium Generale Lateranense sub Innocentio tertio, decimam soluere debeant, etiam si huiusmodi proprijs manibus, vel sumptibus excolant, si ex illis prædijs antea decimæ solui solebant. quod Decretum comprehendit, ut ibi dicitur, alios Regulares, qui similibus privilegijs potiuntur. Item, concedunt aliquando Romani Pontifices Religiosorum Monasterijs absolutè, ne decimas soluant ex prædijs, quæ habent: Aliquando in Privilegio dicunt, ne soluant decimas ex prædijs suis.

His positis, dicimus in primis, certi iuris esse, privilegio Pontificis Romani, posse aliquos eximi à decima soluenda; quod asserit Glossa, Hostiensis, Ioann. Andreas & Panoritanus in cap. *Licet capit. Ad audientiam, cap. Ex parte tua nos, de Decimis*. An verò Pontificia auctoritate decima tolli ex toto queat, in dubio est. Nonnulli canonici iuris interpretes cum, ut diximus, decimam, saltem prædialem, diuini iuris esse defendant, pariter negant id fieri posse. At verò communis est opinio, tum iuris Pontificij Doctorum, tum Theologorum, hoc posse iure fieri, nam quemadmodum decima consuetudine, vel præscriptione tolli potest, non quidem ut laicis soluatur, quæ clericis, vel Ecclesijs debetur, sed ut simpliciter decima non soluatur. Sic etiam auctoritate Pontificia fieri potest, ut decima in totum non soluatur: quoniam, dum modo Clericis & Ecclesijs aliunde subministratur, quæ sunt simpliciter ad vitæ usum, vel vitæ necessaria; quod iuris naturalis, & diuini est, &

dummodo aliquid Deo offeratur, ut agnoscat supremus rerum omnium Dominus, quod ius diuinum, & naturale præscribit, reliquum, cum sit tantum iuris Canonici, auctoritate Pontificia tolli potest. Dubitatur itaque, an si prædictum Privilegium nuper à me productum, alicui Monachorum ordini concedatur, eo ipso, Ordo sit immunis ac liber simpliciter atque absolutè à decima prædialibus, quæ Parochijs debetur. Oldradus in *consil. 268. Quæstio est, verum: cenfer, quando cumque huiusmodi privilegium Monasterio, vel cuilibet Religioso ordini conceditur, locum habere tantummodo in decima agri noualis; non autem esse trahendum ad decimam prædialem, quæ antea Parocho soluebatur. Hanc sententiam ita confirmat: privilegium enim Principis quamvis sit plenissimè declarandum, quando solum est præter commune ius; non tamen cum communi iuri derogat: nam interpretari Privilegium debemus, ut quàm minimum fieri possit, iuri alterius noceat. *l. Prator ait, §. Merito, ff. Ne quid in loco publico. Et cap. Ex tuarum, de Auctoritate & vsu pallij, & ca. Cum Capella de Privileg.* ergo privilegium Pontificium solum intelligitur de decima agri noualis, qui nunc primum profcinditur ad culturam redactus, ex quo antea decima non soluebatur. Ceterum longè probabilior est opinio contraria, quam habet Abbas in *cap. Dudum de Privileg.* nam prædictum privilegium eximit à decima non solum personarum, sed etiam bona quælibet: ergo non solum agros, qui coli non solebant, sed etiam eos, qui erant sub hominum cultura. Nec pro Oldrado quicquam facit id, quod habetur in *cap. Dudum, de Privileg.* Nam in eo capite solum agebatur de Privilegio, quo quidam erant exempti à decima nouali, & decernit Pontifex eiusmodi Privilegium non potendi ad decimam tempore privilegij impetrati possessam ab alijs, nisi de possessione alterius, tacta sit in Privilegio mentio. Nam ut ibi ait Panoritanus: Privilegium, in quo non sit mentio de possessione alterius, non nocet possessori, quod intellige, inquit, quando impetratur circa decimas Noualium. Secus, ubi Privilegium est impetratum simpliciter ne decimas quis soluat: quia tunc valet, etiam si mentio non fiat de possessione alterius. Et ratio diuersitatis est, quia decimæ ab aliquo possidentur. Vnde cum Pontifex concedit privilegium ne decimæ soluantur, eo ipso vult derogare possessoribus, quia tacite mentionem facit de possessione. Aliud verò est in decimis Noualium, quia Privilegium potest intelligi de agris, qui nondum sunt ad culturam redacti, proinde nullus possidet decimas illorum. Hæc ferè ex Abbate in *eo capite*. Deinde in dubium venit: An præfatum Privilegium, Religiosis siue Monachis concessum, vel aliud simile, eximat eos solum à decimis personalibus, an etiam prædialibus: Atque hæc dubitatio inde oritur, quod decima prædialis Parochijs, & Ecclesijs debetur, quorum iuri non censetur Pontifex derogare. Sed certum mihi videtur esse, tali Privilegio Pontificis eximi Religiosos, à decima prædiali: nam generatim Privilegium habet: *(A quibusvis decimis)* quæ verba vniuersim dicta nihil excipiunt. Deinde etiam in Privilegio dicitur: *A decimis prædialibus*. Obijcies, primum in Privilegio*

dici, *A quibus decimis, etiam Papalibus, prædialibus, personalibus*: Ergo verba illa, *prædialibus, & personalibus*, referuntur ad proximè præcedens verbum, *Papalibus*, ita ut sensus sit, eximis Religiosos, à decimis prædialibus siue personalibus, quæ Romani Pontifici debentur, non autem ab ijs, quæ debentur Parochijs. At enim dubitari non potest, Priuilegium esse simpliciter intelligendum. Verba enim sic habent: *A quibus decimis, etiam Papalibus*, quæ nimirum solent esse extraordinariæ: ac ne quis dubitaret de his, additum est, *etiam Papalibus*, ac deinde subiungitur (*prædialibus personalibus, & alijs ordinarijs oneribus*) quibus verbis priuilegium extenditur ad omnem decimam, prædialem, inquam, personalem & ordinariam.

Tertio vocatur etiam in dubium, An prædictum Priuilegium solum eximat eos, quibus datur, à decimis soluendis ex ijs prædijs, quæ eo tempore, quo Priuilegium impetrarunt, possidebant, An etiam à decimis ex prædijs, quæ postea in ipsorum dominium deuenierunt. Oldradus enim loco citato, putat ea Pontificia priuilegia tantum modo locum habere in primis decimis, non in secundis, duplici argumento permotus: primum sumit ex capitulo. *Dudum, de Priuilegio*, cui argumento paulò ante respondi. Secundum sumit argumentum ex capitulo. *Si quis laicus, & capitulo Ecclesiæ, & capitulo. Quicumque 16. questione prima, & capitulo. Cum non sit in homine, de Decimis, & capitulo. Ex literis, de Pignoribus*, ubi dicitur, Rem, in quemcumque possessorem deuenit, cum suo onere, transire: ergo si prædium in Religiosos translatum decimam soluebat, manet sicut antea obligatum. *Attamen longè probabilius est*, quod dixi, Priuilegium vniuersum extendi ad qualibet prædia siue ante, siue postea acquisita: ratio huius est, quia tale priuilegium non solum est personale, quo personæ à decimis eximuntur; sed etiam reale, quo generatim qualibet prædia, & bona excipiuntur, & liberantur à decima: & ubi Priuilegij verba nihil distinguunt, nec nos distinguere debemus. Id verò quod obijciebatur, Rem transire cum suo onere in possessorem, locum habet in priuilegijs personalibus, quibus personæ sunt immunes ab onere: ac proinde si res oneri subiecta ad eas personas deuenit, obligatur sicut antea. Exemplum sit, Titio est personale priuilegium concessum, ut ipse immunis sit à tributo soluendo, donatione tamen rem tributo subiectam acquisiuit, debet eiusmodi tributum soluere non ratione personæ, sed rei tantum, quæ est in ipsum Titium donatione translata.

Septimò queritur, An Coloni, qui prædia huiusmodi Religiosorum conducunt ut ea excolant, parte vna fructuum sibi retenta, & altera ipsi Religiosis soluta, sint liberi & exempti à decima soluenda? In capitulo. *Licer, de Decimis*, videtur esse planè constitutum, Priuilegium Monachis, aut Regularibus concessum ut à decima soluenda liberentur, non trahi ad eos qui ipsorum prædia excolenda conduxerint. Nihilominus tamen dicendum est, Quandocumque Priuilegium conceditur alicui Religiosorum ordini, ut sit immunis & liber à decima soluenda, si sit personale tantum, non se extendere ad conductores præ-

diorum: si verò sit priuilegium reale, protendi ad conductores agrorum. Sic Glossa in *Clem. 1. de Decimis, in verbo, excolendus*. Sic ibi Ancharan. *Imola, Cardinalis ibidem, questione. 23. Abbas, in capitulo. Ex parte, de Decimis, numero quinto. Quod probatur, quia agri ac prædia à decima eximuntur, ergo etiam eorum conductor soluere decimam non debet: ex quo fit, ut cum prædictum Priuilegium non solum sit personale, sed etiam reale, trahatur quoque ad eos, quibus prædia sua ipse Religiosorum ordo locat, quomodo cumque ea locet, nimirum, siue eo pacto, ut conductor sibi dimidiam partem fructuum acquirat, & alteram dimidiam relinquat ipsi Monachorum ordini, qui tunc dicitur partiaris colonus, siue locet eo pacto, ut quotannis ipsi ordini certa, & taxata pars fructuum in omnem euentum reddatur, & reliquum sibi conductor acquirat, qui tunc dicitur colonus vel conductor censualis. Ad id verò quod obijciebatur ex capitulo. *Licer, de Decimis*, respondeo, ubi sermonem esse de Priuilegio, quod fuerat concessum Cisterciensibus, Templarijs, & Hospitalarijs ne decimam soluere ex prædijs quos proprijs manibus, vel sumptibus colerent, ac proinde Priuilegium dictum minimè trahendum fuit ad conductores, qui sibi fructus vel ex toto, vel ex parte acquirunt: at verò Priuilegium illud generalius est, nam in vniuersum concedit, ut prædia certi ordinis regularis, sint libera & exempta à decima.*

Octauò queritur, An etiam prædia, si quæ ipse Monachorum, siue Religiosorum Ordo in emphyteusim habeat libera quoque sint à decima, ea item, quæ ab alijs conducta habet. In capitulo. *Dilecti, de Decimis*, præcipit Pontifex ut Regulares decimam soluant ex prædijs, quæ sibi laici locauerant, & ex quibus antea decima soluebatur. *Dicendum tamen est*, etiam ad huiusmodi prædia antedictum Priuilegium protendi, ut quidam volunt, quoniam in Priuilegio excipiuntur generatim quæcumque prædia & bona ipse Religiosorum ordo habet: sed quæ in emphyteusim accepit, verè, & proprie in bonis Ordinis numerantur, igitur ea quoque sunt à decima exempta. Et cum Emphyteusis sit quædam ad longum tempus locatio atque conductio, fit, ut prædia quoque ipsi Ordini Religiosorum ad breue tempus locata, sint libera à solutione decimæ: nam locatio ad longum vel breue tempus rei substantiam non mutat. *Obijcies*: Agri conductitij qui vocantur, non sunt proprii, ergo Priuilegium de decima non soluenda ex agris proprijs, trahi non debet ad conductitios. *Respondeo*: Si Priuilegium concessum alicui, tantum habeat, ne decimam soluat ex proprijs agris, vel ex suis agris, nequit extendi ad conductitios, capitulo. *Dilecti de Decimis*. At quando hoc Priuilegium simpliciter, & absolute conceditur, ne quis decimam soluat ex prædijs quæ habet, comprehendit etiam proprios, & conductitios fundos & agros, quoniam vtraque habentur. Ad id verò, quod ex capitulo. *Dilecti, de Decimis*, obijcitur: *Respondeo*, Priuilegium Pontificis non fuisse simpliciter concessum, sed eatenus dum taxat, ne Regulares illi decimas soluere ex fundis, quos proprijs laboribus, vel sumptibus colerent. Et ideo respondit Pontifex eiusmodi

eiusmodi Privilegium ad agros conductitios minimè protendi.

Nono queritur, Quam pœnæ in eos, qui decimas non solvunt, communi iure sint constitutæ? *Respondeo in cap. statim 16. quæst. 1. & in Concilio Marisconensi 2. esse constitutum: Ut omnes cuiuscunque gradus & conditionis sint, decimas integras solvant ijs, quibus iure debentur; alioqui excommunicationi subijciantur. Vnde Synodus Trident. sess. 25. cap. 12. de Reformat. eandem pœnam confirmat his verbis: Qui decimas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur. Nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione soluta, absolvantur. Hæc ibi. QVAERES, an remissio decimæ, facta ab eo, cui debetur, sufficiat, ut quis tum à peccato, tum à pœna iuris liberetur? *Respondet Nauar. in Manuali cap. 21. nu. 32. Glossa in cap. Peccatum de Regulis iuris in sexto in verbo Restitutio, eam sufficere. Clem. 1. de Decimis, excommunicatione feriuntur Religiosi quicunque sint, qui decimas Ecclesijs debitas, & ad ipsos iure aliquo vel causa legitima non pertinentes, sibi vindicare tanquam proprias audent, aut qui dolis & malis artibus usurpant: & ij, qui non permittunt, vel prohibent Ecclesijs decimas solui ex animalibus suorum familiarium, vel pastorum, vel ex alijs animalibus, quæ suis permittentur; vel ex animalibus, quæ in Ecclesijs fraudem emunt, & committunt venditoribus vel alijs, vt ea teneant, & custodiant; aut ex terris, quas colendas alijs committunt. Si admoniti ab ijs, quorum hoc interest, intra mensem, ab his non desistant; aut si id, quod sibi ausu temerario usurparunt, non restituerint intra duos menses Ecclesijs, quibus iure debentur; quæ excommunicatio nulli communi iure reueriatur. Item in Clem. Cupientes, de Panis, excommunicatione afficitur omnes Religiosi, qui suis concionibus, vel alijs aliquid proferunt, vt auditores avertat à soluendis decimis eis Ecclesijs, quibus iure debentur. Item omnes Religiosi, qui in sacris peccatorum confessionibus, quas audiunt, nullum animæ scrupulum iniiciunt ijs, quorum confessiones excipiunt, de soluendis decimis, tam diu ipso facto suspenduntur, donec eos, quorum confessiones audire, admonuerint, si commode possunt, vt decimas debitas, solvant: Alioquin non facientes, ipso facto in excommunicationem incurruunt, si concionari audeant prædicta negligentia non expiata eo modo, quem diximus. Hæc ibi.**

Cap. XXVII.

De Primitiis, & Oblationibus.

PRIMO queritur, Quid nomine Primitiarum ius Canonicum accipiat? *Respondent quidam. Primitias dici, non solum primos fructus ex terra susceptos, sed etiam præcipuos, & optimos. Mihi tamè verius videtur quod alij tradunt. Primitias, esse primos fructus ex agro perceptos, qui Deo, & Ecclesiæ offeruntur. Prisci Romani, teste Plinio lib. 18. cap. 2. non gustabant novas fruges, aut vana, antequam Sacerdotes primitias libassent.*

Secundo queritur, An Primitiæ iure communi debeantur? *Quidam, teste Panormitano in cap. Decimam de Decimis, senserunt, eas minimè iure deberi. At verior est opposita sententia, Innocentij*

nempe, Hostiensis, Ioannis Andreae, & Abbatis in eo cap. Decimam & in Rubr. de Decimis. Nam in cap. Decimas 16. quæstione septima. Gregorius septimus, oportet, inquit, congruentius nos decimas, & primitias, quas iure sacerdotem esse sancimus, ab omni populo accipere, quos fideles, Domino præcipiente, offerunt, iuxta vaticinium Malachie: (Inferite omnem decimationem in horreum meum.) Et cap. Reuerimini 16. quæstione prima, manifestè Hieronymus testatur, decimas & primitias deberi tanquam pauperum elemosynas. Item cap. Decimam, de Decimis, vt ex eodem Hieronymo habetur, specialiter definitur propter Sacerdotum avaritiam, ne amplius à populo exigant in primitiis offerendis. Vbi Glossa communi consensione recepta tradit, primitias iure exigi, sicut etiam decimæ exiguntur.

Tertio queritur, An Primitiæ lege diuina scripta olim deberentur? *Respondeo, eas fuisse debitas: siquidem Malachiæ tertio cap. Conqueritur Deus de Iudæis, eo quod decimas, & primitias non soluerent: & Tobij primo commendatur senior Tobias, quod omnia primitiua sua, & decimas suas fideliter offerret. Demum Deuteronomij 26. & Exod. 13. Lex Domini continetur, qua primitiæ solui debebant. Sed oppones illud Exod. 75. Loquere filiis Israel, vt tollant mihi primitias: ab omni homini qui offert vitronem, accipiet eas. Respondeo, ibi Primitiarum nomine intelligi ea, quæ populus offerebat ad tabernaculi fabricam, & ornatum. At verò vsu, & consuetudine, Primitiæ sunt magna ex parte sublata, & lex de illis soluendis ferè vbique antiquata; & vbi huiusmodi lex extat, minimè primitiæ solvuntur, nisi à clericis petantur.*

Quarto queritur, An certa & definita quantitas Primitiarum iure communi debeatur? *Innocentius, & Panormitanus locis citatis, negant eam deberi, sed arbitrio offerentium aiunt esse relictam. Hostiensis verò in eodem loco docet, iure quidem solui non posse minorem partem quam sexagesimam; maximam verò quæ soluitur, esse quadragesimam. Inter quadragesimam verò, & sexagesimam arbitrio offerentis, partem Primitiarum solui. Vtitur ad id probandum Hostiensis testimonio Hieronymi in cap. Decimam de Decimis, vbi sic ait: Qui plurimum soluebant, quadragesimam partem sacerdotibus dabant: qui minimum, sexagesimam. Et sic inter quadragesimam, & sexagesimam licebat offerre quodcumque voluissent. Sed probabilius est, quod tradidit Innocentius in eo loco quem supra retulimus certam partem Primitiarum non esse iure sanctam; quare arbitrio offerentium relicta est: & vbique ea pars soluenda est, quæ vsu & consuetudine præstat. id verò quod ab Hostiensis allatum est ex cap. Decimam, non est definitio legis, & iuris, sed sola magistrorum traditio, vt ipse Hieronymus confitetur.*

Quinto queritur, An iure naturali Primitiæ debeantur? *Respondeo cum S. Thoma secunda secundæ quæst. 86. ar. 4. partim naturali, partim Canonico iure deberi: Quemadmodum enim decima iure naturali debetur ac soluitur, quodcumque necessaria est ad cōmodum Parochi victum: vel ad profitendum supremum Dei in res omnes dominatum, & imperium: secus verò non naturali, sed Pōtificio iure debetur, sic etiā primitiæ quate-*